

Funkce, řetězce, moduly

Jan Kybic

<http://cmp.felk.cvut.cz/~kybic>
kybic@fel.cvut.cz

2016–2021

Funkce

Moduly

Řetězce

Náhodná čísla

Prostředky pro strukturování kódu

- ▶ **Bloky kódu** (*oddělené odsazením*), např:

```
for i in range(10):  
    print("Budu se pilně učit.")
```

- ▶ **Programy** = soubory jméno.py

Prostředky pro strukturování kódu

- ▶ **Bloky kódu** (*oddělené odsazením*), např:

```
for i in range(10):  
    print("Budu se pilně učit.")
```

- ▶ **Programy** = soubory jméno.py
- ▶ **Funkce**

Funkce

Příklady existujících funkcí:

```
>>> max(2,3)
```

```
3
```


```
>>> abs(-3.4)
```

```
3.4
```

```
>>> pow(2,3)
```

```
8
```

Funkce **vrací hodnotu** vypočítanou ze **vstupních argumentů**.

 čistá funkce (pure function) = výstup závisí pouze na vstupních parametrech, a to jednoznačně.

Matematické funkce

Jsou k dispozici základní matematické funkce a konstanty

```
>>> import math
```

```
>>> math.sqrt(4.0)
```

```
2.0
```

```
>>> math.sin(30./180.*math.pi)
```

```
0.49999999999999994
```

```
>>> math.exp(1.0)
```

```
2.718281828459045
```

```
>>> math.log(math.e)
```

```
1.0
```


math je jméno modulu — vysvětlíme později.

Definice uživatelských funkcí

Příklad: $x \rightarrow x^2$, druhá mocnina

```
def square(x):  
    return x*x
```

```
>>> square(3)
```

```
9
```

Definice uživatelských funkcí

Příklad: $x \rightarrow x^2$, druhá mocnina

```
def square(x):  
    return x*x
```

```
>>> square(3)
```

```
9
```

Obecně:

```
def name( parameters ):  
    <code_block>
```

`return(value)` — návrat do nadřazené funkce

Příklad: Délka přepony

Pythagorova věta:

$$c = \sqrt{a^2 + b^2}$$

```
def hypotenuse(a,b):  
    return math.sqrt(square(a)+square(b))  
  
>>> hypotenuse(3,4)  
5.0
```

Příklad: Délka přepony

Pythagorova věta:

$$c = \sqrt{a^2 + b^2}$$

```
def hypotenuse(a,b):  
    return math.sqrt(square(a)+square(b))  
  
>>> hypotenuse(3,4)  
5.0
```


Složitější funkce volá jednodušší - skládání funkcí.

Příklad: Délka přepony

Pythagorova věta:

$$c = \sqrt{a^2 + b^2}$$

```
def hypotenuse(a,b):  
    return math.sqrt(square(a)+square(b))  
  
>>> hypotenuse(3,4)  
5.0
```


Složitější funkce volá jednodušší - skládání funkcí.

Tato funkce už existuje...

```
>>> math.hypot(3,4)  
5.0
```

Příklad 2: Opakování textu

Napište program, který vypíše text písně *Happy birthday* pro danou osobu, jejíž jméno dostane jako argument.

```
Terminal> python3 happy_birthday.py Mary
```

```
Happy birthday to you!  
Happy birthday to you!  
Happy birthday to you!  
Happy birthday, dear Mary!  
Happy birthday to you!
```

Příklad 2: Opakování textu – řešení

happy_birthday.py

```
# -*- coding: utf-8 -*-#  
# Vytiskne text pisne 'Happy Birthday' pro danou osobu  
  
import sys  
  
def print_happy():  
    print("Happy birthday to you!")  
  
def print_happy_name(name):  
    print("Happy birthday, dear %s!" % name)  
  
# Zde začíná samotný program  
print_happy()  
print_happy()  
print_happy()  
print_happy_name(sys.argv[1])  
print_happy()
```

Příklad 3: Exponenciální funkce

Ověřte, že pro dostatečně velké n :

$$e^x \approx \underbrace{\sum_{i=0}^n \frac{x^i}{i!}}_{A_n(x)}$$

Problém rozdělíme na podproblémy:

- ▶ Výpočet faktoriálu
- ▶ Výpočet součtů $A_n(x)$
- ▶ Tisk chyby pro různá n
- ▶ Tisk chyby pro různá x

Faktoriál

```
def factorial(n):  
    prod=1  
    for i in range(2,n+1):  
        prod*=i  
    return prod
```

Faktoriál

```
def factorial(n):  
    prod=1  
    for i in range(2,n+1):  
        prod*=i  
    return prod
```

Hned to vyzkoušíme $5! = ?$

```
>>> factorial(5)
```

```
120
```


Součet řady

$$A_n(x) = \sum_{i=0}^n \frac{x^i}{i!}$$

```
def series_sum(x,n):  
    sum=0.  
    for i in range(n+1):  
        sum+=pow(x,i)/factorial(i)  
    return sum
```

Součet řady

$$A_n(x) = \sum_{i=0}^n \frac{x^i}{i!}$$

```
def series_sum(x,n):  
    sum=0.  
    for i in range(n+1):  
        sum+=pow(x,i)/factorial(i)  
    return sum
```

Vyzkoušíme na $e^1 = e = ?$

Součet řady

$$A_n(x) = \sum_{i=0}^n \frac{x^i}{i!}$$

```
def series_sum(x,n):  
    sum=0.  
    for i in range(n+1):  
        sum+=pow(x,i)/factorial(i)  
    return sum
```

Vyzkoušíme na $e^1 = e = ?$

```
>>> math.exp(1.0)  
2.718281828459045  
>>> series_sum(1.0,10)  
2.7182818011463845
```

Vyhodnocení přesnosti pro různá n

```
def print_accuracy(x):  
    exact=math.exp(x)  
    print("x=%10g exact=%10g" % (x,exact))  
    for n in [5,10,100]: # smyčka přes seznam  
        approx=series_sum(x,n)  
        relerr=abs(exact-approx)/exact  
        print("    n=%5d approx=%10g relerr=%10g" %  
              (n,approx,relerr))
```

```
>>> print_accuracy(1.0)
x=          1 exact=    2.71828
  n=         5 approx=    2.71667 relerr=0.000594185
  n=        10 approx=    2.71828 relerr=1.00478e-08
  n=       100 approx=    2.71828 relerr=1.63371e-16
>>> print_accuracy(3.0)
x=          3 exact=   20.0855
  n=         5 approx=    18.4 relerr= 0.0839179
  n=        10 approx=   20.0797 relerr=0.000292337
  n=       100 approx=   20.0855 relerr=3.53758e-16
>>> print_accuracy(-0.7)
x=       -0.7 exact=   0.496585
  n=         5 approx=   0.496437 relerr=0.000298815
  n=        10 approx=   0.496585 relerr=9.42331e-10
  n=       100 approx=   0.496585 relerr=1.11786e-16
```

Celý program je v souboru `exponencial.py`.

Postup vyhodnocování

(flow of execution)

Python

- ▶ zpracuje definice funkcí (ale neprovádí je)
- ▶ začne vykonávat hlavní program
- ▶ zavolá `print_accuracy` (*opakovaně*)
- ▶ `print_accuracy` volá `series_sum` (*opakovaně*)
- ▶ `series_sum` volá `factorial` (*opakovaně*)
- ▶ `factorial` vrací výsledek
- ▶ `series_sum` vrací výsledek
- ▶ `print_accuracy` končí
- ▶ hlavní program končí

úrovně odsazení = hloubka v *grafu volání* (*call graph*)

Otázky na doma

- ▶ Ve funkci `series_sum` počítejte sestupně od n do 1. Co pozorujete?
- ▶ Zkuste napsat kód, aby byl efektivnější, bez umocňování a bez funkce faktoriál.

Počet parametrů


```
def f(a,b,c):  
    <code block>
```

- ▶ Počet parametrů je dán hlavičkou funkce.
- ▶ Existují i funkce bez parametrů
 - ▶ Nemůže být čistá, není-li konstantní

Počet parametrů

```
def f(a,b,c):  
    <code block>
```

- ▶ Počet parametrů je dán hlavičkou funkce.
- ▶ Existují i funkce bez parametrů
 - ▶ Nemůže být čistá, není-li konstantní

 Existují i funkce s proměnným počtem parametrů: `print`, `max`, ...

Návratová hodnota

Příkazů `return` může být několik:

```
def isprime(n):  
    p=2  
    while p*p<=n:  
        if n % p == 0:  
            return False  
        p+=1  
    return True
```

Návratová hodnota

Příkazů `return` může být několik:

```
def isprime(n):  
    p=2  
    while p*p<=n:  
        if n % p == 0:  
            return False  
        p+=1  
    return True
```

```
>>> isprime(16)
```

```
False
```

```
>>> isprime(17)
```

```
True
```

Funkce nevracející výsledek

(void functions)

```
def f(x):  
    y=2*x
```

Funkce nevracející výsledek

(void functions)

```
def f(x):  
    y=2*x
```

```
>>> f(3)
```

None = "nic"

lze psát i explicitně: `return None`

Více návratových hodnot

```
def f(x):  
    return x, 2*x, 3*x
```

```
a,b,c=f(10)
```

Výsledek a=10,b=20,c=30.

Více návratových hodnot

```
def f(x):  
    return x, 2*x, 3*x
```

```
a,b,c=f(10)
```

Výsledek a=10,b=20,c=30.

(x, 2*x, 3*x) je objekt typu *n*-tice (*tuple*).

Rozsah platnosti proměnných

(variable scope)

Proměnné definované

- ▶ v hlavním programu (mimo funkce) jsou **globální**, viditelné všude
- ▶ uvnitř funkce jsou **lokální**, viditelné pouze uvnitř této funkce
- ▶ lokální proměnná se stejným jménem **zastíní** proměnnou globální

Rozsah platnosti proměnných (2)

```
b=3 # je globální
```

```
def f(x):  
    a=2*x # a je lokální  
    print(a,b)
```

Rozsah platnosti proměnných (2)

```
b=3 # je globální
```

```
def f(x):  
    a=2*x # a je lokální  
    print(a,b)
```

```
>>> f(1)
```

```
2 3
```

```
>>> print(b)
```

```
3
```

ale `print(a)` vede na chybu

```
NameError: name 'a' is not defined
```


- ▶ Omezte viditelnost proměnných na nejnutnější část kódu.
- ▶ Omezte použití globálních proměnných.

Vedlejší efekty

Kromě vrácení hodnoty může funkce i **ovlivnit stav** (prostředí):

1. Výpis na obrazovku, zápis do souboru. . .
2. Změnu stavu proměnných volajícího

Už známe `print`, `print_accuracy`:

- ▶ Funkce není čistá (*pure*), má **vedlejší efekty**.

👍 Je lepší vedlejší efekty omezit pouze na operace vstupu a výstupu.

Funkce jako argument

funkce vyššího řádu (high order functions)

```
def twice(f,x):  
    return f(f(x))  
  
def square(x):  
    return x*x  
  
print(twice(square,10))
```

Funkce jako argument

funkce vyššího řádu (high order functions)

```
def twice(f,x):  
    return f(f(x))  
  
def square(x):  
    return x*x  
  
print(twice(square,10))
```

10000

Funkce jako argument (2)

```
# volá funkci 'f()' 'n'-krát
def repeatNtimes(f,n):
    for i in range(n):
        f()

def ahoj():
    print("Ahoj")

repeatNtimes(ahoj,4)
```

Funkce jako argument (2)

```
# volá funkci 'f()' 'n'-krát
```

```
def repeatNtimes(f,n):
```

```
    for i in range(n):
```

```
        f()
```

```
def ahoj():
```

```
    print("Ahoj")
```

```
repeatNtimes(ahoj,4)
```

```
Ahoj
```

```
Ahoj
```

```
Ahoj
```

```
Ahoj
```


Anonymní funkce

lambda notace

Funkci lze definovat přímo v místě volání (*inline*):

```
# aplikuje f(f(f(...f(x)..) 'n'-krát
def iterateNtimes(f,n,x):
    for i in range(n):
        x=f(x)
    return x

print(iterateNtimes(lambda x : 1. + 1./x,100,1.))
```

Anonymní funkce

lambda notace

Funkci lze definovat přímo v místě volání (*inline*):

```
# aplikuje f(f(f(...f(x)..) 'n'-krát
```

```
def iterateNtimes(f,n,x):
```

```
    for i in range(n):
```

```
        x=f(x)
```

```
    return x
```

```
print(iterateNtimes(lambda x : 1. + 1./x,100,1.))
```

```
1.618033988749895
```

Anonymní funkce

lambda notace

Funkci lze definovat přímo v místě volání (*inline*):

```
# aplikuje f(f(f(...f(x)..) 'n'-krát
def iterateNtimes(f,n,x):
    for i in range(n):
        x=f(x)
    return x

print(iterateNtimes(lambda x : 1. + 1./x,100,1.))
```

1.618033988749895

Toto číslo $\phi = (1 + \sqrt{5})/2$ se nazývá 'zlatý řez'.

Anonymní funkce

lambda notace

Funkci lze definovat přímo v místě volání (*inline*):

```
# aplikuje f(f(f(...f(x)..) 'n'-krát
```

```
def iterateNtimes(f,n,x):
```

```
    for i in range(n):
```

```
        x=f(x)
```

```
    return x
```

```
print(iterateNtimes(lambda x : 1. + 1./x,100,1.))
```

1.618033988749895

Funkcionální programování = čisté funkce, funkce vyššího řádu, jednorázové přiřazení.

Funkce — shrnutí

- ▶ Pojmenovaná posloupnost příkazů,
- ▶ Má vstupní argumenty (*nemusí*)
- ▶ Vrací hodnotu (*nemusí*)

Matematická/čistá funkce = Zobrazení vstupních argumentů na výstupy

Příklad: Kvadratická rovnice

Řešení rovnice

$$ax^2 + bx + c = 0$$

je

$$x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

Napište funkci, která pro zadaná a, b, c vrátí reálná řešení x_1, x_2 , pokud existují. Pokud neexistují, vrátí **None**.

Řešení kvadratické rovnice $ax^2 + bx + c = 0$

```
def solve_quadratic(a,b,c):  
    d=b*b-4*a*c  
    if d>=0.:  
        ds=math.sqrt(d)  
        return (-b-ds)/(2*a),(-b+ds)/(2*a)  
    else:  
        return None
```

Řešení kvadratické rovnice $ax^2 + bx + c = 0$

```
def solve_quadratic(a,b,c):  
    d=b*b-4*a*c  
    if d>=0.:  
        ds=math.sqrt(d)  
        return (-b-ds)/(2*a),(-b+ds)/(2*a)  
    else:  
        return None
```

Kontrola vyhodnocením $ax^2 + bx + c$

```
def eval_quadratic(a,b,c,x):  
    return c+(b+a*x)*x
```


Vyzkoušíme

```
a=1.
```

```
b=-3.
```

```
c=2.
```

```
x1,x2=solve_quadratic(a,b,c)
```

```
print("x1=",x1,"x2=",x2)
```

```
print("Residuál pro x1 = ",eval_quadratic(a,b,c,x1))
```

```
print("Residuál pro x2 = ",eval_quadratic(a,b,c,x2))
```

```
print(solve_quadratic(1.,0.,1.))
```

Kód je v souboru quadratic.py

Vyzkoušíme

```
a=1.
```

```
b=-3.
```

```
c=2.
```

```
x1,x2=solve_quadratic(a,b,c)
```

```
print("x1=",x1,"x2=",x2)
```

```
print("Residuál pro x1 = ",eval_quadratic(a,b,c,x1))
```

```
print("Residuál pro x2 = ",eval_quadratic(a,b,c,x2))
```

```
print(solve_quadratic(1.,0.,1.))
```

Kód je v souboru quadratic.py

```
Terminal> python3 quadratic.py
```

```
x1= 1.0 x2= 2.0
```

```
Residuál pro x1 = 0.0
```

```
Residuál pro x2 = 0.0
```

```
None
```

Funkce

Moduly

Řetězce

Náhodná čísla

Moduly

(Modules)

- ▶ Modul obsahuje tématicky související funkce.
- ▶ Modul = soubor `.py`

Proč používat moduly:

- ▶ Program ve více souborech.
- ▶ Sdílení kódu mezi programy (znovupoužitelnost).
- ▶ Definice **rozhraní** (*API*), skrytí implementačních detailů.
- ▶ Odstranění konfliktů jmen funkcí.

Moduly — jak je použít

(klient modulu)

1. Zpřístupnění modulu
 - ▶ soubor v aktuálním adresáři
 - ▶ soubor v systémových adresářích známých Pythonu

2. Import modulu:

```
import math
import sys
```

3. Použití *kvalifikovaného jména (tečková notace)*:
`math.cos`, `sys.argv`

Moduly — jak je použít

(klient modulu)

1. Zpřístupnění modulu
 - ▶ soubor v aktuálním adresáři
 - ▶ soubor v systémových adresářích známých Pythonu

2. Import modulu:

```
import math
import sys
```

3. Použití *kvalifikovaného jména (tečková notace)*:
`math.cos`, `sys.argv`

Existuje způsob jak oznámit Pythonu, kde moduly hledat.

Existuje způsob jak se kvalifikovaným jménům vyhnout.

Moduly — jak je psát

- ▶ Každý `.py` soubor lze importovat.
- ▶ Tím se vykonají všechny příkazy v souboru.

Moduly — jak je psát

- ▶ Každý .py soubor lze importovat.
- ▶ Tím se vykonají všechny příkazy v souboru.

```
>>> import quadratic
x1= 1.0 x2= 2.0
Residuál pro x1 = 0.0
Residuál pro x2 = 0.0
None
```


Moduly — jak je psát (2)

- ▶ Odstraníme globální kód
 - ▶ Testovací kód do zvláštních funkcí
 - ▶ Demonstrační kód do funkce `main()`

Moduly — jak je psát (2)

- ▶ Odstraníme globální kód
 - ▶ Testovací kód do zvláštních funkcí
 - ▶ Demonstrační kód do funkce `main()`

Zavoláme `main()` pokud je soubor volán jako skript, nikoliv pomocí `import`.

```
if __name__ == "__main__":  
    main()
```

Moduly — jak je psát (3)

'Modularizovaná' verze `quadratic.py` je v `quadsolve.py`

Soubor `quadsolve.py` lze používat jako modul

```
>>> import quadsolve
>>> quadsolve.solve_quadratic(1.,-3.,2.)
(1.0, 2.0)
```

a lze ho spustit i samostatně:

```
Terminal> python3 quadsolve.py
```

Řešíme kvadratickou rovnici $x^2-3x+2=0$
 $x_1= 1.0$ $x_2= 2.0$

Strukturovaný kód

- ▶ Dobrý kód \neq dlouhá sekvence příkazů.
- ▶ Kód má být **hierarchicky strukturován**
 - ▶ **krátké sekvence příkazů** (kódu) řešící **dobře definovanou část úlohy** jsou sdružovány do **větších celků**
 - ▶ ty slouží jako **stavební kameny** pro složitější a větší podúlohy na **vyšší úrovni** atd.
 - ▶ *podobně sdružujeme i datové struktury*
- ▶ Nástroje pro strukturu — bloky, funkce, moduly

Strukturovaný kód

- ▶ Dobrý kód \neq dlouhá sekvence příkazů.
- ▶ Kód má být **hierarchicky strukturován**
 - ▶ **krátké sekvence příkazů** (kódu) řešící **dobře definovanou část úlohy** jsou sdružovány do **větších celků**
 - ▶ ty slouží jako **stavební kameny** pro složitější a větší podúlohy na **vyšší úrovni** atd.
 - ▶ *podobně sdružujeme i datové struktury*
- ▶ Nástroje pro strukturu — bloky, funkce, moduly

 Do not Repeat Yourself — neopakuj

 Pokud lze část kódu logicky oddělit, měla by být oddělena.

Výhody strukturovaného kódu

- ▶ přehlednost
- ▶ zkrácení kódu, úspora práce
- ▶ snadnost jednotlivých kroků
- ▶ znovupoužitelnost
- ▶ modifikovatelnost
- ▶ testovatelnost
- ▶ rychlost vývoje

Funkce

Moduly

Řetězce

Náhodná čísla

Řetězce (znaků)

Datové typy v Pythonu:

- ▶ Celá čísla (`int` / *integer*): 3, 8, ...
- ▶ Reálná čísla (`float` / *floating point number*): 128., 11.5, ...
- ▶ Logické hodnoty (`bool` / *boolean*): `True`, `False`, ...
- ▶ **Řetězce** (`str` / *string*): `"Ahoj!"`, `'Ahoj!'`, ...

Řetězce (znaků)

Datové typy v Pythonu:

- ▶ Celá čísla (`int` / *integer*): 3, 8, ...
- ▶ Reálná čísla (`float` / *floating point number*): 128., 11.5, ...
- ▶ Logické hodnoty (`bool` / *boolean*): `True`, `False`, ...
- ▶ **Řetězce** (`str` / *string*): `"Ahoj!"`, `'Ahoj!'`, ...

Všimněte si dvou možných oddělovačů řetězců.

Řetězec = složený typ

- ▶ **Jednoduché typy:** celé číslo, reálné číslo, logická hodnota,
 - ▶ Nelze rozložit na podobjekty
- ▶ **Složený typ:** řetězec = posloupnost znaků

Řetězec = složený typ

- ▶ **Jednoduché typy:** celé číslo, reálné číslo, logická hodnota,
 - ▶ Nelze rozložit na podobjekty
- ▶ **Složený typ:** řetězec = posloupnost znaků

Příklad:

```
>>> s='Ahoj lidi'
```

```
>>> s[0]
```

```
'A'
```

```
>>> s[1]
```

```
'h'
```

```
>>> len(s)
```

```
9
```

Řetězec = složený typ

- ▶ **Jednoduché typy:** celé číslo, reálné číslo, logická hodnota,
 - ▶ Nelze rozložit na podobjekty
- ▶ **Složený typ:** řetězec = posloupnost znaků

Příklad:

```
>>> s='Ahoj lidi'
```

```
>>> s[0]
```

```
'A'
```

```
>>> s[1]
```

```
'h'
```

```
>>> len(s)
```

```
9
```


Pozice jsou číslovány od 0.

Spojování řetězců

```
a='Czech Technical University'
```

```
b='Prague'
```

```
c=a+' in '+b
```

Jaká je hodnota *c*?

Spojování řetězců

```
a='Czech Technical University'
```

```
b='Prague'
```

```
c=a+' in '+b
```

Jaká je hodnota *c*?

```
>>> c
```

```
'Czech Technical University in Prague'
```


Spojení řetězců může být pomalé.

Spojování řetězců

```
a='Czech Technical University'
```


```
b='Prague'
```

```
c=a+' in '+b
```

Jaká je hodnota `c`?


```
>>> c
```

```
'Czech Technical University in Prague'
```

 Spojení řetězců může být pomalé.

Další vlastnosti řetězců

 Python nemá zvláštní typ pro znaky.

 Řetězce v Python jsou neměnné (*immutable*).

Funkce

Moduly

Řetězce

Náhodná čísla

Náhodná čísla

Generování náhodných celých čísel mezi 0 a $n - 1$:

```
random.randrange(0,n)
```

```
>>> import random
```

```
>>> n=10
```

```
>>> random.randrange(0,n)
```

```
4
```

```
>>> random.randrange(0,n)
```

```
6
```

```
>>> random.randrange(0,n)
```

```
7
```

Příklad: Simulace házení mincí

```
def hod():  
    if random.randrange(2)==0:  
        print("Hlava")  
    else:  
        print("Orcl")  
for i in range(5):  
    hod()
```

Příklad: Simulace házení mincí

```
def hod():  
    if random.randrange(2)==0:  
        print("Hlava")  
    else:  
        print("Orel")  
for i in range(5):  
    hod()
```

Hlava

Orel

Orel

Orel

Orel

Příklad: Průměr diskrétní náhodné proměnné

Vybíráme náhodně čísla $x_i \in \{1, 2, \dots, 10\}$.

Jaký bude jejich průměr $\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N x_i$ pro velké N ?

```
N=10000
```

```
s=0.
```

```
for i in range(N):
```

```
    s+=random.randrange(1,11)
```

```
print("average=",s/N)
```

Příklad: Průměr diskrétní náhodné proměnné

Vybíráme náhodně čísla $x_i \in \{1, 2, \dots, 10\}$.

Jaký bude jejich průměr $\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N x_i$ pro velké N ?

```
N=10000
```

```
s=0.
```

```
for i in range(N):
```

```
    s+=random.randrange(1,11)
```

```
print("average=",s/N)
```

```
average= 5.4578
```

Funkce

Moduly

Řetězce

Náhodná čísla